

कक्षा – X
अभ्यासकार्यपत्रकम् – 1

(सङ्कलनात्मकं मूल्याङ्कनम्)
(प्रथमसत्रम्)

समयः होरात्रयम्

पूर्णाङ्काः 90

निर्देशाः

- (i) प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।
खण्डः (क) अपठित-अवबोधनम् – 10 अंकाः
खण्डः (ख) रचनात्मकं कार्यम् – 15 अंकाः
खण्डः (ग) अनुप्रयुक्तव्याकरणम् – 30 अंकाः
खण्डः (घ) पठित-अवबोधनम् – 35 अंकाः
- (ii) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
(iii) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि ।
(iv) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया ।
(v) उत्तराणि सस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

खण्डः (क)
अपठित – अवबोधनम्

12 अंकाः

1. अधोलिखितं अनुच्छेदं पठित्वा निर्देशानुसारं अनुच्छेदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

देषभक्तिः पराजिता जाता । हल्दीघाटी युद्धं समाप्तं अभवत् । मेवाडाधिपतिः महाराणाप्रतापः पराजितः जातः । सम्पूर्णरूपेण संकटमापतितम् । मेवाडाधिपतिः महाराणाप्रतापः अरण्ये कतिपयैः विष्वासपात्रैः भटैः सह संकटापन्ने काले विचारमग्नः षिलायाम् उपविष्टः अस्ति । स्वदेशस्य रक्षायै युध्यमानस्य तस्य बहूनि वर्षाणि व्यतीतानि । हन्त! वराकस्य पार्श्वे सेनायाः भोजनसामग्र्याः च अभावः विद्यते । अधुना तु सः स्वकीयैः प्राणैरैव स्वदेशं स्वतंत्रं कर्तुम् इच्छति । किन्तु महादानी भामाषाहस्य सहयोगेन विजयतां स्वदेशः इति भावेन च सः पुनः युद्धं कृत्वा स्वदेशं स्वतंत्रं कृतवान् । सत्यमेवोक्तम् – वीरभोग्या वसुन्धरा

I. एकपदेन उत्तरत—

1 / 2X4=2

- (i) स्वदेशं कः स्वतंत्रं कर्तुम् इच्छति ?
(ii) का पराजिता जाता ?
(iii) महाराणाप्रतापः कुत्र उपविष्टः अस्ति ?
(iv) वीरभोग्या का ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत—

1X2=2

- (i) कस्य पार्श्वे सेनायाः भोजनसामग्र्याः च अभावः विद्यते ?
(ii) महाराणाप्रतापः कैः सह विचारमग्नः उपविष्टः अस्ति ?

III. निर्देशानुसारं प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत -

1X4=4

- (i) मेवाडाधिपतिः पदं कस्य विशेषणपदम् ?
(अ) भटस्य (ब) प्रतापस्य (स) वराहस्य (द) वसुन्धरायाः
- (ii) हन्त ! पदे का विभक्तिः ?
(अ) द्वितीया (ब) तृतीया (स) प्रथमा (द) सम्बोधन
- (iii) 'इच्छति' इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदं अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?
(अ) सः (ब) सह (स) युद्धं (द) स्वदेशं
- (iv) भावः इत्यस्य किं विलोमपदं अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?
(अ) विभावः (ब) प्रभावः (स) अभावः (द) स्वभावः .
- IV. अस्य गद्यांशस्य समुचितं शीर्षकं किम् ? 2
(अ) देशभक्तिः पराजिता (ब) विजयतां स्वदेशः (स) स्वतंत्रतादिवसः (द) जयहिन्दः

खण्डः (ख)

रचनात्मकं कार्यम्

2. संगणककक्षायां प्रवेशं प्राप्तुं प्रधानाचार्यं प्रति एकं प्रार्थनापत्रं । लिखिते प्रार्थनापत्रे रिक्तस्थानानि

उचितपदैः पूरयत्-

2X10=5

देववाणी भवनम्

तिथिः

आदरणीयाः प्रधानाचार्यवर्याः

..... ,

सविनयं निवेदयामि यत् अहं कक्षायां 90 प्रतिषतअंकान्उत्तीर्णः जातः ।
अधुना अहं प्रवेष्टुम् इच्छामि । गणितविषये तु सर्वदा षतप्रतिषतम् ..
.....गृह्यन्ते । अद्यत्वे सर्वेषु कार्येषु अनिवार्यम् । कृपया महम् प्रदाय ..
.....माम् अनुगृह्यन्तु ।

प्रार्थी

अ. ब. स.

मंजूषा-

सधन्यवादम्, स्वीकृतिं, अंकाः, संगणककक्षायां, दशम, मया, संगणकम्, भवन्तः, गृहीत्वा, मान्याः

3. मंजूषायां प्रदत्त-षब्दानां सहायतया चित्रं दृष्ट्वा पंच वाक्यानि संस्कृतेन लिखत्-2x5=10

मंजूषा-

चटका, गमय, पुष्पाणि, प्रणमतः, गृहाणि, सूर्योदयः, विकसन्ति, ज्योतिः, बालिका, वृक्षौ

अथवा

स्वविद्यालये भवता/भवत्या प्रथमवारं प्रार्थनासभायाः पूर्णतः संस्कृतेन आयोजनं कृतम् । स्वमनोदषां वर्णयन् पंच वाक्यानि संस्कृतेन मंजूषापदसहायतया लिखतु ।

मंजूषा -

मार्गदर्शनेन, चित्तं, व्याकुलं, कम्पेते, अतीव, साधु, आमविष्वासः, जागृतः, करतलध्वनिं, प्रसन्नौ, आदेशेन

कक्षा - X
अभ्यासकार्यपत्रकम् - 2
(सङ्कलनात्मकं मूल्याङ्कनम्)
(प्रथमसत्रम्)

समय:

पूर्णाङ्कः

निर्देशाः

- (ii) सर्वे प्रजाः अनिवार्याः ।
(iii) प्रज्ञानाम् उत्तराणि क्रमेणैव लेखनीयानि ।
(iv) प्रज्ञसंख्या अवश्यं लेखनीया ।
(v) उत्तराणि सस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

खण्डः (ग)

अनुप्रयुक्त व्याकरणम्

4. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखांकित पदानां संधिं विच्छेदं वा कुरुत् -

1X5=5

- (i) विद्यालयः भवनम् विषालः अस्ति ।
(अ) विद्या + आलयः (ब) विद्या + लयः (स) विद्यालय + अः (द) विद्य + अलयः
- (ii) तत् + षरेण वृक्षः छिन्नः अभवत् ।
(अ) तत्क्षरेण (ब) तच्छरेण (स) तत्क्षरेण (द) तत्क्षरेण
- (iii) सूर्योदये सूर्यार्घ्यं दातव्यम् ।
(अ) सूर्योदय + ए (ब) सूर्यो + दये (स) सूर्य + दये (द) सूर्य + उदये
- (iv) धेनुः तृणं + चरति ।
(अ) तृणचरति (ब) तृणच्चरति (स) तृणमचरति (द) तृणचरति
- (v) देवेन्द्रः षक्रः तत्रागच्छत् ।
(अ) देवे + न्द्रः (ब) दे + वेन्द्रः (स) देव + इन्द्रः (द) देव + एन्द्रः

5. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखांकित पदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्त-विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत्

- (i) वानरयूथपतिः अचिन्तयत्
(अ) वानर यूथपतिः (ब) वानरयूथ पतिः (स) वानरस्ययूथ पतिः (द) वानरयूथस्य पतिः .
- (ii) रामः पंचानाम् पटानाम् समाहारः इति स्थाने अवसत् ।
(अ) पंचवटः (ब)) पंचवटम् (स) पंचवटी (द) पंचवटिन
- (iii) राजपुत्रः राजभवने निवसति ।
(अ) राजायाः पुत्रः (ब) राज्ञः पुत्रः (स) राजस्य पुत्रः (द) राज्ञस्य पुत्रः
- (iv) सरोवरे नीलानि कमलानि षोभन्ते ।
(अ) नीलकमलाः (ब)) नीलकमलानि (स)) नीलकमलम् (द) नीलकमलम
- (iv) अहं सर्वं क्रियायाः कलापं पश्यामि ।
(अ) क्रियालापं (ब) क्रियालापम् (स) क्रियाकलापं (द) कृतालापानि
- (iv) विचित्रस्वप्नः मया दृष्टः ।
(अ) विचित्रः स्वप्नः (ब)) विचित्र स्वप्नः (स)) विचित्राणि स्वप्नः (द)) विचित्राः स्वप्नः

6. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखांकित पदानां प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा समुचितं उत्तरं प्रदत्त-विकल्पेभ्यः चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत् – 1X5=5

- (i) श्रद्धावान् छात्रः लभते ज्ञानम् ।
(अ) श्रद्धा + मतुप् (ब)) श्रद्धा + मतूप (स) श्रद्धा + वान् (द) श्रद्धा + आवान्
- (ii) धनी दानेन षोभते ।
(अ) धन + ई (ब) धन + इन् (स) धन + ईनी (द) धन + नी
- (iii) सरलसंस्कृतेन व्यवहारः करणीयः ।
(अ)कर + णीयः (ब) कृ + नीयः (स) कृ + अनीयर् (द) करण + ईयः
- (iv) मानवः सामाज + ठक् प्राणी अस्ति ।
(अ)सामाजिकी (ब) समाजिक (स) सामाजिकः (द) सामाजिक
- (v) मांसाहारं न कृ + अनीयर्
(अ) करणीया (ब) करणीयः (स) करणम् (द) करणीयम्

7. प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितं अव्ययपदं चित्वा वाक्येषु पूरयत् 1X5=5

- (i) मम विद्यालये संस्कृतनाटकं भवति ।
(अ) अपि (ब)) इव (स)) विगत (द) अन्यत्र
- (ii) सन आगतः ।
(अ) ऐव (ब) तत्र (स) अति (द) एव
- (iii)तक्षषिलयां आचार्यः चाणक्यः आसीत् ।
(अ) प्रथम् (ब)) पुरा (स)) विगत (द) पुरा
- (iv) सपरिश्रमं न करोति ।
(अ) वृथा (ब) पृथा (स) इव (द) उच्च
- (v) ज्ञानं सुखं न भवति ।
(अ) वृथा (ब) पृथा (स) विना (द) बिना

8. अधोलिखितसंवादे रिक्तस्थानानि वाच्यानुसारं पूरयत् 1X5=5

- राकेशः – प्रातःकाले भवान् किं करोति ?
राजेशः – मया पाठः
राकेशः – किं भ्रमणाय न गच्छति ?
राजेशः – न भ्रमणाय न गम्यते ।
राकेशः – किं भवान् नित्यं व्यायामं अपि करोति ?
राजेशः – आम् ! मया नित्यं व्यायामं ।
राकेशः – किं प्रातः मातरम् प्रणमति ?
राजेशः – आम् ! मया ।
राकेशः – किं रात्रौ दूरदर्शनं पश्यति ?
राजेशः – न ! मया दूरदर्शनं न

मंजूषा-

प्रणम्यते मया, पठ्यते, क्रियते, दृष्यते

9. तव मित्रं कदा किं कार्यं करोति इति अंकेषु दत्तं समयं संस्कृतषब्दैः लिखत – 1X4=4

सः प्रातः 5.00 वादने उत्तिष्ठति ।

ततः 7.30 वादने विद्यालयं गच्छति ।

अपराह्णे 3.15 वादने गृहम् आगच्छति ।

रात्रौ 9.45 वादने स्वपिति ।

कक्षा – X

अभ्यासकार्यपत्रकम् – 3

(सङ्कलनात्मकं मूल्याङ्कनम्)

(प्रथमसत्रम्)

समयः

पूर्णाङ्काः

निर्देशाः

- (ii) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
- (iii) प्रश्नानाम् उत्तराणि क्रमेणैव लेखनीयानि ।
- (iv) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया ।
- (v) उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

खण्डः (घ)

पठित – अवबोधनम्

10. अधोलिखितं गद्यांशं , पद्यांशं नाट्यांशं च पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानां उत्तराणि लिखत –

(अ) गद्यांशं

राज्ञि एवं विचारयति सति तस्य दानशीलतां परीक्षितुं देवाधिपतिः षक्रः नेत्रहीनयाचकस्य रूपं धारयित्वा तत्पुरतः अवदत् – हे राजन् ! भवतः दानवीरतां आकर्ष्य आषान्वितः भवत्समीपम् आगतोऽस्मि । देव ! रवि – षषि – तारा – मण्डलभूषितं जगत् एतत् कथमिव पष्येयम् चक्षुर्हीनः । राजा उवाच – भगवन् ! भवन्मनोरथं पूरयित्वा आत्मानम् अनुगृहीतुं कर्तुम् इच्छामि ।

प्रश्नाः –

I. एकपदेन उत्तरत–

1 / 2X2=1

(i) दानशीलतां परीक्षितुं कः अगच्छत् ?

(ii) देवाधिपतिः किम् धारयित्वा तत्पुरतः गत्वा अवदत् ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत–

2

देवाधिपतिः किम् अवदत् ?

II. यथानिर्देशं विकल्पेभ्यः चित्वा उत्तरत—

1X2=2

(i) षक्रः इति पदस्य किं विशेषणपदं प्रयुक्तम् ?

(अ) मण्डलभूषितं (ब)) देव (स)) देवाधिपतिः (द) अधिपतिः

(ii) 'अवदत्' इति पदस्य कृते किं कर्तृपदं प्रयुक्तम् ?

(अ) षक्रः (ब)) देव (स)) रवि (द) अधिपतिः

(आ) पद्यांश —

अपूर्वः कोऽपि कोषोऽयं विद्यते तव भारति!
व्ययतो वृद्धिमायाति क्षयमायाति संचयात् ॥

प्रश्नाः —

I. एकपदेन उत्तरत —

1 / 2X2=1

(i) विद्यायाः कोषः कीदृशः ?

(ii) व्ययतो का वृद्धिमायाति ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत —

2

संचयात् किं क्षयमायाति ?

III. यथानिर्देशं उत्तरत —

1X2=2

(i) अस्मिन् प्लोके 'इदम्' इति सर्वनामपदस्य किं रूपं प्रयुक्तमिति ?

(अ) अस्मिन् (ब) कोपि (स) तव (द) अयं

(ii) अस्मिन् प्लोके प्रयुक्त संचयात् पदे का विभक्तिः ?

(अ) सप्तमी (ब) तृतीया (स) पंचमी (द) द्वितीया

(इ) नाट्यांश —

संगीता — अमूल्यः एषः पुस्तकानां संग्रहः ।

रविः — संगीते! अयम् अस्माकं विद्यालयस्य पुस्तकालयः ।

संगीता — अहो! अत्र तु ग्रन्थचक्रिका अपि अस्ति ।

रविः — आम् । अस्यां ग्रन्थचक्रिकायाम् अनेके संस्कृतग्रन्थाः स्थापिताः ।

संगीता — (पठित्वा) वेदाः, रामायणं, महाभारतम् । कथमत्र गीता तु न दृष्यते ।

रविः — अयि! गीता तु महाभारतस्य एव अंशः ।

संगीता — आम् । स्मरामि ।

प्रश्नाः —

I. एकपदेन उत्तरत—

1 / 2X2=1

(i) गीता कस्य अंशः ?

(ii) अमूल्यः केषां संग्रहः ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत—

2

ग्रन्थचक्रिकायाम् के के संस्कृतग्रन्थाः स्थापिताः ?

III. यथानिर्देशं विकल्पेभ्यः चित्वा उत्तरत—

1X2=2

(i) ' दृष्यते ' इतिक्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(अ) वेदाः, (ब) रामायणं, (स) महाभारतम् (द) गीता

(ii) 'न' इत्यस्य किं विलोमपदं अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?

(अ) आम् (ब) ष्हो (स) अयि (द) एव

11. अधोलिखितश्लोकयोः भावार्थं मंजूषातः समुचितपदानि चित्वा पूरयत् —

1X4=4

(क) कोऽनर्थफलः ? मानः, का सुखदा ? साधुजनमैत्री ।
सर्वव्यसनविनाषे को दक्षः ? सर्वथा त्यागी ॥

भावार्थः —

यस्य फलम् अनर्थः एव सः (1)..... । का सर्वदा सुखं ददाति ? सज्जनानां
(2)..... । कः सर्वाः विपदः नाषयितुं चतुरः ? यः सर्वप्रकारेण त्यागी भवति ।

(ख) असंषयं महाबाहो ! मनो दुर्निग्रहं चलम् ।
अभ्यासेन तु कौन्तेय , वैराग्येण च गृह्यते ॥

भावार्थः —

महाबाहो अर्जुन ! (1).....निस्सन्देहं चंचलम् अस्ति । अस्य उपरि नियंत्रणं कठिनं
परन्तु इदं वैराग्येण (2).....च वषे आयाति ।

मंजूषा — मानः , अभ्यासेन , मैत्री , मनः

12. निम्नलिखितश्लोकस्य अन्वयं पुरयत् ।

1X4=4

(क) नास्ति विद्यासमं चक्षुः, नास्ति सत्यसमं तपः ।
नास्ति रागसमं दुःखं , नास्ति त्यागसमं सुखम् ॥

अन्वयः —

विद्यासमं (1)..... न अस्ति , सत्यसमं (2)..... न अस्ति , रागसमं दुःखं
न (3)..... , त्यागसमं (4)..... न अस्ति ।

13. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितपदानां स्थाने विकल्पेभ्यः उचितं प्रज्ञवाचकपदं प्रयुज्य प्रज्ञनिर्माणं

कुरुत् —

1X4=4

(i) षिष्यः आचार्यात् पादम् आदत्ते ।

(अ) कस्य (ब) ष्कुत्रतः (स) कस्मात् (द) कः

(ii) विद्यया समं चक्षुः नास्ति ।

(अ) कया (ब) ष्कस्य (स) कस्मात् (द) का

- (iii) दग्धाः मे घोटकाः ।
 (अ) कस्य (ब) ष्कस्याः (स) के (द) कथं
- (iv) कामात् क्रोधः अभिजायते ।
 (अ) कस्य (ब) ष्कुत्रतः (स) कस्मात् (द) कथं

14. अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमेण पुनः लेखनीयानि –

1 / 2x8=4

- (i) एतेषां कलहो न वानराणां हिताय ।
 (ii) ते च सूपकाराः तम् आषु ताडयन्ति स्म ।
 (iii) नगरे चन्द्रो नाम भूपतिः प्रतिवसति स्म ।
 (iv) राजपुत्राः प्रासादे वानरैः क्रीडन्ति स्म ।
 (v) यूथपतेः वचनम् अप्रियं मत्वा कपयः प्राहसत् ।
 (vi) एषः कलहः नूनं भवतां विनाशकारणं भविष्यति ।
 (vii) अष्वाः प्राणत्राणाय इतस्ततः अधावन् ।
 (viii) सर्वे कपयः भयत्रस्ताः अभवन् ।

15. रेखांकितपदानां प्रसंगानुसारं उचितम् अर्थं चिनुत् –

1x4=4

1. तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करम् ?
 (अ) देयम् (ब) ग्राह्यम् (स) कठिनम् (द) अदेयम्
2. कार्पण्यनिष्ठित मतेः कः स्यात् पापतरस्ततः ।
 (अ) बुद्ध्या (ब) बुद्ध्यात् (स) षुद्ध्या (द) बुद्धिया
3. कोऽन्धः ? योऽकार्यं रतः ?
 (अ) अलीनः (ब) कुलीनः (स) लीनः (द) अलिप्तः
4. अपुर्वः कोऽपि कोषोऽयं विते तव भारति ।
 (अ) लक्ष्मी (ब) सरस्वती (स) काली (द) दुर्गा